

1. zh, Modern Fizika Gépészmérnököknek / Fizika M1
BME, gépészmérnök szak, 2019. október 22.

Ezt a feladatlapot nem kell beadni, csak a válaszlapot. Minden kérdésre pontosan egy helyes válasz van. Ennek a feladatlapnak az üres részei használhatók a szükséges részletszámolások elvégzésére. Kék toll, zsebszámológép használható, minden más segédeszköz használata tiltott. Mobiltelefon nem használható, zsebszámológépként sem. A feladatokat önállóan kell megoldani. A hallgatók közti kommunikáció és a nem engedélyezett segédeszközök használata büntetendő.

Minden kérdés esetén a helyes válasz 5 pontot ér. A válaszlapon javítani nem lehet. Rossz, hiányzó, vagy értelmezhetetlen válasz egyaránt 0 pontot ér. Így az elérhető maximális pontszám 100. A zh érvényes, ha az elért pontszám legalább 40, azaz ha a helyes válaszok száma legalább 8.

Néhány adat, ami szükséges lehet a számításokhoz: Nehézségi gyorsulás: $g \approx 9.81 \text{ m/s}^2$. Fénysebesség: $c \approx 3 \times 10^8 \text{ m/s}$. Elemi töltés: $e \approx 1.6 \times 10^{-19} \text{ C}$. Elektron tömege: $m_e \approx 9.1 \times 10^{-31} \text{ kg}$. Planck-állandó: $h \approx 6.6 \times 10^{-34} \text{ kg m}^2/\text{s}$. Vákuum permittivitása $\varepsilon_0 \approx 8.9 \times 10^{-12} \text{ F/m}$. A hidrogénatom egyetlen elektronjának alapállapotú energiája $E_1 = -1 \text{ rydberg} \approx -13.6 \text{ eV}$. Elektronvolt: $1 \text{ eV} \approx 1.6 \times 10^{-19} \text{ J}$.

1. Egy rugóra akasztott test rezgőmozgást végez. A rugóállandó $k = 1 \text{ N/m}$, a test tömege $m = 0.1 \text{ kg}$. Mekkora a rezgés ω körfrekvenciája?

(A) kb. 0.32 s^{-1}

(B) kb. 1 s^{-1}

+(C) kb. 3.2 s^{-1}

(D) kb. 10 s^{-1}

2. Mennyi a frekvenciája a $\lambda = 670 \text{ nm}$ hullámhosszú vörös fénynek?

+(A) kb. $4.5 \times 10^{14} \text{ s}^{-1}$

(B) kb. $2.2 \times 10^{-15} \text{ s}^{-1}$

(C) kb. $2.2 \times 10^{14} \text{ s}^{-1}$

(D) kb. $4.5 \times 10^{-15} \text{ s}^{-1}$

3. Az második Pauli-mátrix $\hat{\sigma}_y = \begin{pmatrix} 0 & -i \\ i & 0 \end{pmatrix}$. Melyik vektor az, amelyik $+1$ sajátértékkel sajátvektora ennek a mátrixnak?

(A) $\begin{pmatrix} 1 \\ 1 \end{pmatrix}$

(B) $\begin{pmatrix} 1 \\ -1 \end{pmatrix}$

+(C) $\begin{pmatrix} 1 \\ i \end{pmatrix}$

(D) $\begin{pmatrix} 1 \\ -i \end{pmatrix}$

4. Egy dimenzióban mozgó szabad elektron dinamikáját szeretnénk leírni kvantummechanikailag, a spin figyelembevétele nélkül. Milyen differenciálegyenlet írja le az időfejlődést?

+(A) lineáris másodrendű parciális differenciálegyenlet

(B) nemlineáris másodrendű parciális differenciálegyenlet

(C) lineáris másodrendű közönséges differenciálegyenlet

(D) nemlineáris elsőrendű közönséges differenciálegyenlet

5. Egy elektron a hidrogénatom klasszikus Rutherford-modelljének megfelelően körpályán mozog a rögzítettnek tekintett proton körül. Tegyük fel, hogy a mozgás az xy síkban történik, és a pálya sugara $R = 0.4 \text{ \AA}$. Mekkora az elektron sebessége?

- + (A) kb. $2.5 \times 10^6 \text{ m/s}$
- (B) kb. $4.1 \times 10^6 \text{ m/s}$
- (C) kb. $1.1 \times 10^6 \text{ m/s}$
- (D) kb. $9.3 \times 10^5 \text{ m/s}$

6. Adott pillanatban egy egydimenzióban mozgó elektron hullámfüggvénye $\psi(x) = Nx\chi_{[0,L]}(x)$, ahol N egy pozitív szám, és $\chi_{[0,L]}(x)$ az a függvény aminek értéke a $[0, L]$ intervallumon belül 1, minden más pontban pedig 0. Mekkora kell választani N -et, hogy a ψ hullámfüggvény normált legyen?

- + (A) $N = \sqrt{3}/L^{3/2}$
- (B) $N = \sqrt{2}/L^{3/2}$.
- (C) $N = 1/\sqrt{L}$.
- (D) $N = \sqrt{2/L}$.

7. Egy lítiumatomban (Li) három proton, néhány neutron, és három elektron található. Egy kétszeresen pozitívan töltött lítiumionban csak egy elektron van. Hány rydberg az alapállapot energiája ennek az egyetlen elektronnak?

- (A) $-1/9$ rydberg.
- (B) $-1/4$ rydberg.
- (C) -4 rydberg.
- + (D) -9 rydberg.

8. Egydimenzióban mozgó elektron pillanatnyi hullámfüggvénye $\psi(x) = \chi_{[-L,L]}(x)/\sqrt{2L}$, ahol $\chi_{[a,b]}(x)$ az a függvény aminek értéke a $[a, b]$ intervallumon belül 1, egyébként 0. Mi a hely várhatóértéke ebben az állapotban?

- + (A) 0
- (B) $L/2$
- (C) L
- (D) egyik sem

9. Hányszorosan degenerált a hidrogénatom $n = 3$ főkvantumszámú nívója, a spin szabadsági fokot is figyelembe véve?

- (A) 2
- (B) 8
- (C) 16
- + (D) 18

10. Egy 10 cm hosszú, 1 mm^2 keresztmetszetű rézdrót ellenállása kb. $2 \text{ m}\Omega$. Egy kétszer ilyen hosszú, kétszer ekkora keresztmetszetű drótnak mekkora az ellenállása?

- (A) kb. $8 \text{ m}\Omega$
- (B) kb. $4 \text{ m}\Omega$
- + (C) kb. $2 \text{ m}\Omega$
- (D) kb. $0.5 \text{ m}\Omega$

11. Tekintsünk két különböző fémét (1-es és 2-es), melyek közül az elsőnek kétszer akkora a fajlagos ellenállása, mint a másodiknak: $\rho_1/\rho_2 = 2$. Az elektronok átlagos ütközési ideje mindkét fémbe ugyanakkora. A Drude-modell alapján állapítsd meg, hogy mekkora a vezetési elektronok sűrűségének aránya, $n_{e,1}/n_{e,2} = ?$

- + (A) 1/2
- (B) 1
- (C) 2
- (D) egyik sem

12. Egydimenziós kristályos szerkezetű fém rácsállandója $3 \text{ \AA}$. A kristály minden atomja három vezetési elektront ad. A kvantummechanikai Sommerfeld-modell (szabadelektron-modell) alapján mekkora ebben a rendszerben a vezetési elektronok Fermi-sebessége, $v_F = ?$ Ne felejtse el figyelembe venni az elektronok spin szabadsági fokát.

- + (A) kb. $1.8 \times 10^6 \text{ m/s}$
- (B) kb. $1.2 \times 10^6 \text{ m/s}$
- (C) kb. $6.1 \times 10^5 \text{ m/s}$
- (D) kb. $9.1 \times 10^5 \text{ m/s}$

13. Tekintsük az egydimenziós egyatomos lánc szoroskötésű modelljét, és tegyük fel hogy minden egyes atom két elektront ad a vizsgált sávhoz. Fém vagy szigetelő az így modellezett anyag? Ne felejtse el figyelembe venni az elektronok spin szabadsági fokát.

- (A) fém.
- + (B) szigetelő.
- (C) akár fém, akár szigetelő is lehet.
- (D) egyik sem.

14. Az egydimenziós, periodikus határfeltétellel definiált Sommerfeld-modellben síkhullám alakúak az energiasajátállapotok: $\psi_k(x) = \frac{1}{\sqrt{L}} e^{ikx}$. Az alábbiak közül melyik operátornak sajátfüggvényei ezek a hullámfüggvények?

- (A) $\hat{x}$ -nek.
- + (B) $\hat{p}$ -nek.
- (C) mindkettőnek.
- (D) egyiknek sem.

15. Mi a kvantummechanikai részecskeáram-sűrűség mértékegysége egy egydimenziós modellben?

- (A) 1
- (B) 1/m
- + (C) 1/s
- (D) m/s

16. Egydimenzióban mozgó elektron pillanatnyi hullámfüggvénye $\psi(x) = \frac{1}{\pi^{1/4}\sqrt{L}}e^{-\frac{x^2}{2L^2}}e^{ikx}$. Add meg az elektron által vitt részecskeáram-sűrűséget az $x = L$ pontban! Emlékeztetőül, a részecskeáram-sűrűség kifejezhető például $j(x) = \text{Re} \left[\psi^*(x) \frac{\hat{p}}{m_e} \psi(x) \right]$ alakban.

- (A) kb. $0.15 \frac{\hbar k}{Lm_e}$
 +(B) kb. $0.21 \frac{\hbar k}{Lm_e}$
 (C) kb. $0.34 \frac{\hbar k}{Lm_e}$
 (D) kb. $0.56 \frac{\hbar k}{Lm_e}$

17. Megfelelő frekvenciájú elektromágneses sugárzással a hidrogénatom $n = 2$ főkvantumszámú pályáján levő elektronját fel lehet gerjeszteni az $n = 3$ főkvantumszámú gerjesztett állapotba. Mekkora kell választani ehhez a sugárzás frekvenciáját?

- +(A) kb. 4.6×10^{14} Hz
 (B) kb. 6.2×10^{14} Hz
 (C) kb. 6.9×10^{14} Hz
 (D) kb. 7.3×10^{14} Hz

18. Egy adott típusú elemi fém egyszerű köbös rácsban kristályosodik, azaz az atomok egy kocka-rács rácspontjaiban helyezkednek el. A kristály rácsállandója, azaz a kockák éleinek hossza, $2 \text{ \AA}$. Minden atom három vezetési elektronnal járul hozzá a vezetéshez. Mekkora a vezetési elektronok sűrűsége ebben az anyagban?

- +(A) $3.75 \times 10^{23} \text{ cm}^{-3}$
 (B) $3.75 \times 10^{23} \text{ m}^{-3}$
 (C) $3.75 \times 10^{29} \text{ cm}^{-3}$
 (D) $3.75 \times 10^{26} \text{ m}^{-3}$

19. Az egydimenziós Sommerfeld-modellben az elektronok stacionárius állapotait a k hullámszám jellemzi. Mekkora a csoportsebessége a $k = 1 \frac{1}{\text{nm}}$ hullámszámú elektronnak?

- (A) kb. 10^3 m/s
 (B) kb. 10^4 m/s
 +(C) kb. 10^5 m/s
 (D) kb. 10^6 m/s

20. Tekintsünk egy tiszta félvezetőt. Melyik állítás igaz rá?

- +(A) A hőmérséklet növelésével az elektron-töltéshordozók sűrűsége és a lyuk-töltéshordozók sűrűsége egyaránt nő.
 (B) A hőmérséklet növelésével az elektron-töltéshordozók sűrűsége csökken, de a lyuk-töltéshordozók sűrűsége nő.
 (C) A hőmérséklet növelésével az elektron-töltéshordozók sűrűsége nő, de a lyuk-töltéshordozók sűrűsége csökken.
 (D) A hőmérséklet növelésével az elektron-töltéshordozók sűrűsége és a lyuk-töltéshordozók sűrűsége egyaránt csökken.